

i et sogn på Vesterbro i København (de knækker den generelle nedgangskurve), medlemmer af den russisk-ortodokse kirke i 1850 (i alt 26), antallet af Jehovas Vidner i Århus (i alt 800) og gældende for Danmark antallet, der anser sig som hinduer (i alt 12.083), antallet af buddhister (ca. 20.000) og antallet af aktive asatroende (ca. 1.000). På vej frem mod angivelserne gør forfatterne sig mange overvejelser over, hvordan de tørre tal dækker over flydende virkeligheder. Det er generelt svært at skaffe sig pålidelige data, og religiøst tilhørsforhold er ikke noget entydigt begreb. Der er fx grupper, som fra et religionsvidenskabeligt synspunkt synes religiøse, men som ikke opfatter sig som sådan, og der er religioner, der ikke har deciderede medlemmer eller tilhængere.

De skøn, som bogens forfattere foretager, er forskellige og kan synes mere eller mindre velbegrundede. Det kan fx diskuteres, om det giver mening at have en kategori af „ubevidst inspirerede hinduer“ og angive, at tallet i Danmark nærmer sig en million mennesker, fordi op mod 17 % af danskere angiver, at de har en tro på reinkarnation. Det er Marianne Fibiger, der i den anledning skønner, at både brugere af diverse yogaskoler og folk, der accepterer reinkarnation, tilhører denne kategori „uanset, at reinkarnationstanken kan have andre inspirationskilder. Fra vort eget kontinent kan fx peges på den græske oldtids orfikere“ (s. 190). På den baggrund kan man få fyldt godt op i statistikkerne, men det minder nu mest om det kviksand af løse antagelser, som bogen ifølge forordet ville gøre op med.

Ved at insistere på, at religion kan tælles i få kategorier, bliver den flydende religion ikke nødvendigvis omsat til knastør viden. Det ændrer ikke på, at de demografiske beregninger i mange tilfælde er relevante, og bogen viser, at der er en del arbejde at gøre i det felt, ikke mindst i Danmark, som har et kirkeministerium, der for få år siden valgte ligefrem at skære ned på den officielle kirkestatistik. God statistik er selvfølgelig god, også fordi den altid kan kritiseres i efterstræbelsen af ny, detaljeret viden der, hvor vi altid er på gyngende grund. Et af de steder er at forstå, hvad religiøs identitet og religiøst tilhørsforhold er og kan være.

*Cecilie Rubow
adjunkt, mag.art. et ph.d.
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

Rane Willerslev: Soul Hunters. Hunting, Animism, and Personhood among the Siberian Yukaghirs. Berkeley: University of California Press 2007. 229 sider. Illus. ISBN 978-0-520-25217-2 (pb). Pris: £14.95.

Antropolog og lektor ved Aarhus Universitet Rane Willerslev har på baggrund

af sin ph.d.-afhandling skrevet en bog, som af flere grunde er inspirerende og spændende læsning. Dels introducerer han et, for de fleste, ukendt og fascinerende univers hos de sibiriske elgjægere, dels åbner han med sin brede teoretiske spændvidde op for en velkommen diskussion af antropologiens opgaver og udfordringer i det 21. århundrede.

Bogen skrives ud fra et mangeårigt engagement blandt yukaghirerne, et lille folk, som bebor den nordøstsibiriske tajga i områderne langs floden Kolyma. Yukaghirerne har efter Sovjetunionens sammenbrud oplevet stærk økonomisk og demografisk tilbagegang, således at de i dag er afhængige af jagt og fiskeri for at overleve. Som titlen angiver, er omdrejningspunktet i bogen den særlige yukaghiriske jagtpraksis, og på denne baggrund indvier Willerslev os i en række centrale aspekter omkring reinkarnation, personopfattelse og ånde verden – animisme. Bogen er derfor også en udforskning af, hvad der sker med troen på ånder, sjæle og ideen om dyre personer i tider præget af økonomisk kollaps, hvor eksistens og overlevelse igen er afhængig af jagten på vildt.

Meget stærkt står Willerslevs nære etnografiske beskrivelser af netop disse jagtskener, hvor jægerne forsøger at lyde og bevæge sig som elgene for at lokke dem frem og skyde dem. Denne praksis er en seksuel forførelse for både dyr og jæger – en forførelse som er helt central i Willerslevs analyse. I jagten opnår jægeren en liminal kvalitet og indtager en særlig identitet midt imellem menneske og ikke-menneske. Som Willerslev illustrerer det: Jægeren er ikke en elg, men han er heller ikke *ikke* en elg (s. 100). Pointen er, at yukaghiriske personer kan indtage en række forskellige perspektiver, hvoraf det menneskelige kun udgør ét. Dyr og mennesker kan altså bevæge sig imellem disse forskellige perspektiver ved midlertidigt at tage hinandens kroppe på sig. Her er inspirationen klart hentet i den brasilianske antropolog Viveiros De Castros *perspektivisme* begreb, som demonstreret i hans analyser af kosmologien blandt amazonindianere. I denne ontologi bebos verden af forskellige slags personer, mennesker og ikke-mennesker, som alle opfatter virkeligheden fra forskellige *synsvinkler*. Imidlertid opfatter alle væsner (både dyr, ånder og mennesker) sig selv som mennesker – og alle andre „arter“ opfattes som enten rovdyr eller byttedyr (s. 27, 87). Willerslev tilsigter bevidst at få Viveiros De Castros abstraherede kosmologi „ned på jorden“ og udforske perspektivisme „i praksis“ – hvilket lykkes overbevisende gennem hans analyser af netop jagten.

I et univers, hvor grænserne mellem levende og døde, mennesker og dyr er gennemtrængelige og lette at overskride, får evnen til ikke at forveksle *analogi* med *identitet* altafgørende betydning (s. 53-4). Perspektivismen hos yukaghirerne handler ikke kun om at skifte mellem forskellige perspektiver, men netop om *ikke* at overgive sig til ét perspektiv alene. For yukaghirerne er kunsten at bibeholde

et dobbeltsperspektiv, hvor selv og andethed balanceres (s. 91, 110). Denne refleksivitet er en livsvigtig faktor i yukaghirernes analoge univers.

Helt centralt i Willerslevs argument står også Michael Taussigs begreb *mimesis*. Dette begreb bruges til at beskrive jægerens efterligningsmanøvrer over for deres byttedyr. Ifølge Willerslev indfanger netop denne praksis to værensmåder: på den ene side det involverede praktiske engagement og på den anden side den mere distancerede refleksivitet.

Denne pointe substantieres bogen igennem via diskussioner af filosofiske traditioner i vestlig videnskab. Willerslevs ambition er at bryde med den kartesianske arv og afsøge alternative udgangspunkter for analyser, som ikke nedvurderer yukaghirernes opfattelse af sig selv og verden omkring dem. Han ønsker at bidrage med mere sofistikerede teoretiske værktøjer, der kan åbne op for tilgange, som tager indfødte folks opfattelser om verden helt alvorligt – også deres forståelser af fænomener som ånder, sjæle, dyrepersoner samt deres relationer til disse. På denne måde beskæftiger Willerslev sig med *animisme* og tager herved et af antropologiens tidligste begreber op til reevaluering. Han søger at overkomme vestlig videnskabs tilbøjelighed til at nedvurdere animismen som primitiv symbolsk metafortænkning (s. 3, 8, 183).

Inspirationen i bogen er langt hen ad vejen fænomenologisk, med særligt afsæt i Martin Heideggers tænkning. Eksempelvis er Heideggers begreb *væren-i-verden* centralt, og hermed ideen om, at vores praktiske engagement med verden kommer før vores refleksion over den. Helt eksplicit er også indflydelsen fra den Heidegger-inspirerede antropolog Tim Ingold, eksempelvis *dwelling*begrebet, som ifølge Ingold karakteriserer mange jæger-samlere, fordi de ikke skelner mellem omgivelserne som en ekstern verden/natur og et menneskeligt sind. Ansporet af jægerens dobbeltsperspektiv foreslår Willerslev en mellemvej mellem den kartesianske og den heideggerske tradition: Han hævder, at det er nødvendigt at forlade både ideen om fuldstændig adskillelse mellem grundlæggende dikotomier (den kartesianske tradition) og ideen om fuldstændig sammenfald mellem selv og verden (den heideggerske tradition).

Overordnet indskriver bogen sig i en drejning inden for den nyeste antropologi, hvor der søges væk fra strukturalistisk teori med fokus på abstrakte repræsentationer og hen imod en tilgang, som tager menneskers materielle og konkrete verdener helt seriøst (s. 94, 149). Willerslevs taktik er netop at bruge „begreber fra felten“, som fx *mimesis* og dobbeltsperspektiv, til at udfordre egne tanketraditioner og gå i dialog med vestlig videnskab.

Willerslevs arbejde kan således siges at illustrere et universelt skisma mellem det etnografiske og det teoretiske arbejde. Det er et antropologisk grundvilkår at skulle forene kravet om videnskabelighed med lokale fænomener fra felten.

Willerslevs ambition er at tage de yukaghirske perspektiver seriøst også rent analytisk, men samtidig er det nødvendigvis Willerslev selv, der foretager en teoretisk bearbejdning af en særlig beskaffenhed. Overordnet løses opgaven elegant, men man fornemmer det komplekse arbejde med at balancere etnografisk nærhed og teoretisk distance. Ét aspekt, man godt kunne ønske sig udfoldet yderligere, er parallellen mellem mimesis som praksis (fx i jagten) og den oplagte parallel til antropologisk metode: Hvilke konsekvenser har det for faget og for feltarbejdet, hvis antropologien anskues som en mimetisk praksis?

Bogen kan varmt anbefales af flere grunde. Først og fremmest er den underholdende og interessant læsning, skrevet i et inspirerende og skarpt sprog og med mange nærværende etnografiske detaljer fra den yukaghirske jægers dagligdag. Derudover fungerer bogen som en original indføring i og diskussion af animisme, fænomenologi og perspektivisme. Inden for nyere antropologi udgør den ydermere et forfriskende bud på en særlig tilgang til menneskers verdener, hvor disse verdener ikke analyseres som forskellige *verdenssyn* på en allerede „objektivt“ eksisterende verden, men som *ontologier* i sig selv. Således er den dybt relevant, også for læsere, der ikke i udgangspunktet interesserer sig for sibirsk antropologi, jægere og shamanisme. Med andre ord: Læs den!

*Ida Sofie Matzen, Lise Røjskjær, Lea Svane & Louise Torntoft
Kandidatstuderende
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*